

Katarina B a b i ć - Viktorija D u r b e š i ć

ZNANSTVENI ZADACI U MUZEJIMA REVOLUCIJE,
ODJELIMA NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE I
SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U KOMPLEKSNIM
MUZEJIMA

Muzeji revolucije, odjeli narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima najmlađe su muzejske ustanove u našoj zemlji. Osnovane su nakon oslobođenja, dakle, nakon završetka narodnooslobodilačkog rata. Njihov je zadatak da prete i istražuju revolucionarna zbivanja u našoj zemlji od njihovih začetaka do suvremenih zbivanja u izgradnji samoupravnoga socijalističkog društva. Znači, te ustanove su dijelom i spomenik povijesti klasnih borbi, danas, kada težimo izgradnji besklasnog društva.

Ako razmotrimo muzeje kao ustanove, njihovu djelatnost, dakle zadatke i ciljeve, onda je neosporno da je znanstveni rad u njima neophodan. Prošlo je više od dva tisućljeća kada su ljudi iz vlastitih afiniteta, interesa i zadovoljstva počeli stvarati zbirke oružja, rariteta, umjetnina, povijesnih dokumenata, arheološkog i etnografskog materijala i druge, bez nekog određenog sistema, bez određenog cilja.

Danas nam takav sakupljački rad izgleda naiven, što on i jest, ali ne smijemo zaboraviti da su upravo to prvi nukleusi ustanova bez kojih nije ni jedno civilizirano društvo.

Današnji oblik zbirki umjetnina pojavljuje se u Italiji u doba renesanse a od vremena francuske revolucije otvaraju se muzeji za javnost. Suvremeni muzeji su ustanove s određenim i strogo postavljenim zadacima i ciljevima, s metodološki razređenim sistemom rada, ustanove koje su kroz povijest prisutne u sadašnjosti.

Muzeji su riznice u kojima jedan narod prezentira svoju kulturnu baštinu i na taj se način postavlja u vrijeme i prostor kulture i civilizacije ostalih naroda. Ako je pred tim ustanovama, dakle muzejima, tako ozbiljan i odgovoran zadatak, onda je potpuno jasno da izvršenje tog zadatka nije moguće bez studijskog znanstveno-istraživačkog rada. Prema tome znanstveni rad u muzejima je neophodna faza u procesu koji vodi do interpretacije i prezentacije kulturne baštine. Prateći razvoj znanosti, mirno možemo ustvrditi da i muzeji pridonose njihovu razvitku, te obrazuju i formiraju određene znanstvene kadrove. U usporedbi s drugim znanstvenim ustanovama, stručni i znanstveni rad u muzejima je jedinstven. To je prikupljanje pokretnih spomenika kulture i njihova muzeološka obrada. Takav naučni pristup materiji, koja dokumentira stvarnost, opravdava postojanje muzeje kao organiziranih ustanova. Znanstveni zadaci

muzeje revolucije te odjela zbirki narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima, specifični su, kao što je specifična i materije koju obrađuju. To je povijest revolucije i narodnooslobodilačkog rata, te aktualna zbivanja u izgradnji samoupravnoga socijalističkog društva. Zbog toga znanstveni rad u tim muzejima ne može biti na nivou naučne neutralnosti, koja izbjegava sukobe i konfrontacije, već mora imati i adekvatnu interpretaciju klasnu i ideološku, kao i marksistički, lenjinistički i klasni pristup problemima povijesti i socijalističke sadašnjosti.

Upravo klasno pristupajući problemima povijesti uvidjet ćemo da je jedan od bitnih zadataka ovih muzeja, odjela i zbirki da znanstveno otkrivaju i dokumentiraju istinsku povijest naših naroda, povijest i kulturu koja ih trajno povezuje, jer su i njihove povijesne sudbine gotovo iste. Preko tih činjenica ovi muzeji ne smiju preći jer su oni, uz ostale društveno-političke organizacije, pozvani da previlno tumače stvarnu istinu revolucije, tim više što su upravo te ustanove neposredni čuvari povijesnih i kulturnih tekovina socijalističke revolucije. Prema Lenjinu, tekovine revolucije bitno su obilježje i osnovni preduvjet za stvaranje socijalističke kulture.

Kao potencijalne snage muzeji se mogu i moraju uključiti u društveno-politička zbivanja našega socijalističkog samoupravnog društvenog sistema.

Muzeji revolucije, te odjeli i zbirke narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima moraju biti u stalnoj vezi s tokovima politike Saveza komunista Jugoslavije i Savezom udruženja boreca narodnooslobodilačkog rata. Upravo te društveno-političke organizacije posebno su zainteresirane za rad ovih muzeja.

Prikupljanje, čuvanje, sređivanje, sistematiziranje, istraživanje i znanstvena obrade povijesne građe narodne revolucije i socijalističke izgradnje i njihov finalni produkt - interpretacija i prezentacija materijala, te prosvjetno-pedagoški rad ovih ustanova moraju dokumentirati i dokazati da je naš dosadašnji razvoj nužan i logičan nastavak onoga iz narodnooslobodilačke borbe, to jest, organska povezanost prošlosti i sadašnjosti.

Suvremena naučna metodologija rada u muzejima osnova je za postizanje znanstvenih rezultata pri obradi muzejskog materijala.

Te metodologija sastoji se u stručnom sakupljanju materijala na terenu i njegovu obrađivanju prema stručnim kriterijima, tj. u ispitivanju i sređivanju sakupljene građe, uzimanju svih podataka o pojedinom predmetu, stručnoj obradi i dopunjavanju podataka iz drugih mogućih izvora. Tako pripremljen materijal baza je za izrađivanje znanstvenih studija, obrađivanje pojedinih tema i ličnosti iz razdoblja radničkog pokreta, narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije.

je i izgradnje. Na tome svaki muzej mora raditi jer na taj način pruža specifičnu i jednu od fundamentalnih dopuna povijesti.

Materije koju obrađuju muzeji revolucije, odnosno odjeli i zbirke narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima, diktira brzi tempo sakupljačkog i znanstveno-istraživačkog rada. Jasno je da za navedena razdoblja i zbivanja koja obrađuju ove ustanove postoji ograničena građa koja brzo nestaje i propada zbog specifičnih uvjeta u kojima je nastala. To se odnosi na sav materijal koji nazivamo muzejskim, dakle pokretne spomenike i dokumentaciju radničkog pokreta, narodnooslobodilačkog rata, socijalističke revolucije i izgradnje, kao i spomenike in situ, dakle objekte, mjesta i područja koja su po svojoj ulozi u revolucionarnim zbivanjima prije rata i u narodnooslobodilačkom ratu odigrala povijesnu ulogu. Zbog toga je neobično važno da se ti muzeji dosljedno brinu o konzervaciji i restauraciji spomenutog materijala, kao i da vode računa o zaštiti spomenike in situ.

Muzeji revolucije, zbirke i odjeli u kompleksnim muzejima centri su izvornog znanstvenog i istraživačkog rada s obzirom na povijest revolucije i narodnooslobodilačke borbe.

Neophodno je da ove muzejske ustanove ograniče svoj znanstveno-istraživački rad po određenim regijama, odnosno područjima, kako bi se postigli što veći znanstveni rezultati. Oni omogućuju organizirani, sistematski i planski rad u kontinuiranoj međumuzejskoj suradnji.

Međumuzejske suradnje u svom kontinuiranom postojanju rezultira potpunim poznavanjem znanstveno-istraživačkih rezultata u svim muzejima revolucije, zbirkama i odjelima narodnooslobodilačke borbe i socijalističke izgradnje u kompleksnim muzejima bez obzira na to da li su stručno i znanstveno obrađene ili nisu.

Međumuzejske suradnje sastoji se u planiranoj koordinaciji rada, razmjeni iskustava, ispomaganju materijalom i podacima, stručnoj suradnji, kao i razmjeni izložaba. Na taj se način stručne snage i stihijska djelatnost pojedinih muzeja pretveraju u organiziranu aktivnost u istraživanju i proučavanju narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije.

U svom znanstveno-istraživačkom radu svi muzeji i odjeli nužno se moreju koristiti dosadašnjim naučnim dostignućima i znanstvenim spoznajama srodnih ustanova, kao na primjer povijesnih i vojno-historijskih instituta. Znanstveno-istraživački rad jedan je od bitnih zadataka muzeja, ali istovremeno ne i jedini razlog koji opravdava njihovo postojanje kao ustanove.

Povijesni materijal, koji dokumentira narodnooslobodilačku borbu i narodnu revoluciju, obrađen znanstvenim metodama dobiva pravu i svoju punu vrijednost u onom momentu kada naučno interpretiran i prezentiran postaje pristupačan najširem krugu ljudi.

Taj zadatak ostvaruje se pomoću prosvjetno-propagandnog rada u muzejima. Naučna interpretacija i prezentacija ostvaruje se u prvom redu stalnim muzejskim postavom. Taj se postav mora stalno dopunjavati i usavršavati novim znanstvenim dostignućima na polju povijesti i muzeologije. Budući da u stalnom postavu nije moguće detaljno obraditi pojedine teme, neophodno je potrebno da svaki muzej revolucije priređuje povremeno tematske izložbe zbog potpunijeg razumijevanja stalnog izložbenog postava. Izložbe moraju biti impresivne i pristupačne svakom čovjeku bilo kojeg uzrasta i obrazovanja.

Drugi oblik prezentacije ovog znanstveno-istraživačkog rada muzeji ostvaruju objavljuvanjem znanstvenih, popularnih i propagandnih publikacije. U prosvjetno-propagandnoj djelatnosti ovih muzeja neobično važnu ulogu ima i žive riječ muzejskih radnika. Vođenje posjetilaca kroz stalni postav i tematske izložbe s tumačenjem revolucionarne prošlosti, kao i predavanje ilustrirane originalnim muzejskim materijalom za pojedine teme, predstavljaju izvanredno sredstvo propagande i prosvjećivanja.

Vodiči, katalogi i prospekti isto su tako potrebni i korisni u detaljnom objašnjenju izloženog materijala koji prikazuje određena zbivanja iz naše povijesti.

Dokumentarni filmovi o temi iz narodnooslobodilačkog rata pridonose proširivanju spoznaja, shvaćanja i doživljavanja onog teškog vremena koje je dalo bezbroj hrebrih i velikih ljudi.

Veoma su važni, zbog odgojne funkcije, susreti i razgovori pojedinih istaknutih revolucionara i učesnika rata s omladinom o manje poznatim detaljima iz narodne revolucije.

Taj neposredan način prenošenja istine naše revolucije snažno djeluje na svijest i emocije mladih ljudi. To je ujedno vrijedan doprinos propagandi Muzeja kao i historiografiji.

Posjete školske i radničke omladine muzejima revolucije treba da postanu sastavni dio školskih i radničkih programa. Dio povijesti, povijesti revolucije kao i stvaranje socijalističke kulture treba početi u tim muzejima. Na taj način muzeji revolucije, odjeli i zbirke narodnooslobodilačke borbe i socijalističke izgradnje u kompleksnim muzejima ostvaruju svoju drugu, ne manje važnu funkciju.

Prosvjetno-propagandni rad u ovim muzejima razlikuje se, u usporedbi s drugim muzejima po tome što je to neposredni ideološko-politički prosvjetni rad koji proizlazi iz karaktere ovih muzeja, iz tijesne povezanosti našega današnjeg i budućeg razvitka i naše revolucionarne prošlosti. To je moguće postići jedino naučnom interpretacijom objektivne istine povijesti naših naroda.

Izložbe ovih muzeja, znanstvene, stručne, propagandne i popularne publikacije, predavanja, filmovi s temom o revo-

luciji i narodnooslobodilačkoj borbi, suradnja sa školama, radničkom omladinom i odraslima - veliki je i pozitivan doprinos kulturno-političkom odgoju i razvijanju političke svijesti, posebno mlade generacije, u duhu slavnih tradicije socijalističke revolucije. Ovi muzeji su resadnici onih društvenih ideala koji su izvor revolucionarnog stvaralaštva mlade generacije i neposredno pridonose odgojenju socijalističkog čovjeka i stvaranju uzora.

Pobjedu revolucije u socijalizmu Lenjin je vezivao za pobjedu socijalističke kulture, za stvaranje novog svijeta i novih društvenih odnose.

Revolucija a time i muzeji moraju biti u prvom redu okrenuti prema omladini jer je Lenjin izgradnju komunizma povjerio omladini.

Muzeji su danas institucije socijalističke kulture koja je počela revolucijom.

Na području SR Hrvatske postoji:

1 republički muzej (MUZEJ REVOLUCIJE NARODA HRVATSKE, ZAGREB)

6 specijalnih muzeja revolucije (Muzej NOB-e Biokovskog područja u Međarskoj, Muzej narodne revolucije Istre u Puli, Muzej narodne revolucije u Rijeci, Muzej radničkog i NOP za Slavoniju i Baranju u Slavenskom Brodu, Muzej revolucije naroda Dalmacije u sastavu Instituta za historiju radničkog pokreta u Splitu, te Vojno pomorski muzej Ratne mornarice u Splitu).

27 zbirki i odjela NOB-e i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima

(Gradski muzej u Bjelovaru, Muzej Međimurja u Čakovcu koji je u sastavu Radničkog sveučilišta, Dubrovački muzej, Muzej Like u Gospiću, Muzej grada Iloka u sastavu Narodnog sveučilišta, Gradski muzej u Karlovcu, Muzej grada Koprivnice, Gradski muzej u Korčuli, Muzej Krapine i okolice u sastavu Narodnog sveučilišta, Muzej Moslavine u Kutini, Narodni muzej u Novom Vinodolskom, Zavičajni muzej u Ogulinu, Muzej Slavonije u Osijeku, Zavičajni muzej u Otočcu u sastavu Narodnog sveučilišta, Gradski muzej u Senju, Muzej Cetinjske krajine u Sinju, Muzej Siske, Muzej Požeške kotline u Slavenskoj Požegi, Muzej grada Šibenika, Gradski muzej Varaždin, Muzej Turropolja u Velikoj Gorici, Gradski muzej u Vinkovcima, Gradski muzej u Virovitici, Gradski muzej u Vukovaru, Narodni muzej u Zadru, Muzej grada Zagreba);

8 muzejskih zbirki na temu NOB-e (u Čezmi, Dišniku, Đurđevcu, Jastrebarskom, Kumrovcu, Pakracu, Topuskom i Vodoteču);

15 memorijalnih muzeja, odnosno zbirki (Spomen-kuća Vladimira Gortana u Bermu, Spomen-bolnica Gugnoga na Papuku, Spomen-područje Jasenovac, Memorijalni muzej narodnog heroja Rade Končara u Končarevom Kraju, Spomen-muzej u Vidovičevu mlinu u Kućanu Gornjem, Rodna kuća Maršala Tita u Kumrovcu, Partizanska škola u Vučjaku, "Ustanak naroda Hrvatske 27. srpnja 1941." u Srbu, Sjedište VŠ i NK NOV i POJ na Visu, Totova špilja na Visu, Spomen-područje Petrove gore, Memorijalni muzej II kongresa KPJ u Vukovaru, Memorijalni muzej VIII mjesne konferencije zagrebačke organizacije KPJ u Zagrebu, Memorijalni muzej I konferencije KPH u Zagrebu i Memorijalni muzej V zemljske konferencije KPJ u Zagrebu.)

Svima nabrojenim muzejima revolucije, odjelima i zbirka-
ma NOB-e i odjelima socijalističke revolucije u kompleksnim
muzejima i muzejskim zbirkama NOB-e upućena je ova anketa:

- 1) Da li vaš muzej ima mogućnosti za studijski i naučno
istraživački rad?
- 2) Imaju li radnici vašeg muzeja objavljenih naučnih
radova (djela, većih ili manjih studija) i kojih
(popis i godine izdanja)?
- 3) Da li vaši stručni radnici prate historijat i razvoj
naše revolucije poslije rata?
- 4) Da li prikupljate građu o razvoju radničkog samouprav-
ljanja?
Prikupljate li dokumentaciju o socijalističkoj izgrad-
nji i kakvu?
- 5) Da li se koristite naučno istraživačkim radom insti-
tuta za historiju radničkog pokreta i kojih?
- 6) Da li vaš kolektiv radi na principu timskog, kolek-
tivnog rada ili radite pojedinačno (koje mogućnosti
organizacije toga rada postoje u vašem muzeju)?
- 7) Da li je vašim ekspozicijama prethodio studijski na-
učno istraživački rad (za stalni postav i tematske
izložbe) i kakav?
- 8) Koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi se ta eksp-
zicija mogla smatrati naučnim radom?
- 9) Tko vodi u vašem muzeju zbirku narodne revolucije?
- 10) Surađujete li sa srodnim muzejima u studijskom istra-
živačkom radu i u kojem obliku?
- 11) Smatrate li međumuzejsku suradnju korisnom, potrebnom
ili neophodnom?
- 12) Koje oblike međumuzejske suradnje predlažete?
- 13) Molimo priložite bibliografski popis svih vaših izda-
nja od 1945-1972. (Publikacije, zbornike, kataloge,
časopise, kataloge izložbe i slično)
- 14) Na kojim studijskim i naučno-istraživačkim zadacima
radi vaš muzej i koje zadatke planira za istraživač-
ke teme, studije, izložbe i sl.?

Od ukupno 42 anketirane ustanove odgovorile su 23 i to:

Muzej Like u Gospiću, Institut za historiju radničkog
pokreta Dalmacije (Muzej revolucije naroda Dalmacije) u Spli-
tu, Muzej NOB-e Biokovskog područje u Makarskoj, Narodni muzej

u Novom Vinodolskom, Muzej Cetinjske krajine u Sinju, Gradski muzej u Vinkovcima, Gradski muzej u Varaždinu, Vojno pomorski muzej Ratne mornarice u Splitu, Muzej narodne revolucije u Rijeci, Muzej Krapine i okolice, Gradski muzej u Bjelovaru, Zavičajni muzej u Ogulinu, Muzejske zbirke u Cezmi, Gradski muzej u Vukovaru, Muzej grada Koprivnice, Dubrovački muzej, Narodni muzej u Labinu, Muzej revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu, Muzej narodne revolucije Istre u Puli, Muzej grada Šibenika, Gradski muzej u Senju, Muzej Siske i Muzej Moslavine u Kutini.

Na pitanja:

- ad 1) 9 muzeja odgovorilo je da ima uvjete i provodi naučno istraživački rad, 14 muzeja nema uvjete za provođenje naučno istraživačkog rada, od toga 7 nema dovoljno stručnog kadra, 4 muzeja nemaju dovoljne financijske mogućnosti a 3 muzeja nisu dala obrazloženje;
- ad 2) 10 muzeja ima objavljenih naučnih radova, a 13 nema (bibliografiju ćemo dati na kraju, pod pitanjem 13);
- ad 3) 17 muzeja prati povijest i razvoj socijalističke revolucije i izgradnje, a 6 muzeja ne prati jer nema dovoljno stručnog kadra;
- ad 4) 12 muzeja sakuplja građu o razvoju radničkog samoupravljanja i dokumentaciju o socijalističkoj izgradnji, dok 11 muzeja ne sakuplja;
- ad 5) 18 muzeja koristi se naučno istraživačkim rezultatima Instituta i arhiva, a 5 muzeja ne. Najviše se koriste građom i naučnim rezultatima Instituta za historiju radničkog pokreta u Zagrebu (15 muzeja), Vojno historijskog instituta u Beogradu (8 muzeja), Historijskog instituta Slevonije u Slevonskom Brodu (3 muzeja), Instituta za historiju radničkog pokreta Dalmacije u Splitu (3 muzeja), Instituta za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2 muzeja), Instituta za povijest JAZU u Zadru (1 muzej), Instituta za historiju Vojvodine u Novom Sadu (1 muzej), Instituta za historiju radničkog pokreta Jugoslavije u Beogradu (1 muzej), Državnog arhiva Hrvatske (1 muzej), Arhiva grada Zagreba (1 muzej);
- ad 6) 11 muzeja odgovorilo je da radi pojedinačno, 8 pojedinačno i prema potrebi timski, 2 muzeja rade samo timski, a 2 muzeja ne rade jer nemaju stručnog kadra;
- ad 7) u 18 muzeja prethodio je naučno-istraživački rad svakoj ekspoziciji (stalnog postava i tematskih izložbi), dok u 15 muzeja takvog rada nije bilo jer nema stručnog kadra ili muzejskog prostora;
- ad 8) Na pitanje koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi se ekspozicije mogle smatrati naučnom, 15 muzeja nije dalo nikakav odgovor, a 8 muzeja dalo je ove odgovore:

1) Ocjene na temelju analize stručnog kolegija muzeja;
2) naučni aparat, tj. da u fusnotama budu navedeni originalni izvori koji su služili za sintezu ekspozicije (struč.literatura, inventarni brojevi, lokacije upotreb-
ljene muzejske građe); 3) proučavanje građe, studijski projekt i objavljivanje studija o obrađenoj temi;
4) naučni aparat i recenzija; 5) naučnim metodama; prikupljanje građe na terenu, rad u arhivima, muzejima i institutima, studijske literature i rad na tematskom planu scenerija; 6) korištenje izvorima i literaturom određenom naučnom metodologijom; 7) prethodno sistematsko izučavanje terena, te izrada elaborata i scenarija; 8) "smatramo da bi trebalo održati stručno savjetovanje na kojem bi se o tom pitanju prodiskutiralo, te zauzelo jedinstvene stavove";

- ad 9) Od 23 muzejske ustanove, koje su odgovorile na anketu, u jednoj nitko ne vodi zbirku NOB-e, u tri muzeja vode je stručni suradnici koji nemaju odgovarajuću stručnu spremu (fakultet) u 5 muzeja vodi je direktor uza sve ostale zbirke i poslove, u 2 muzeja rade po jedan kustos i direktor, u 9 muzeja radi po jedan kustos, u jednom muzeju rade dva kustosa, u jednom muzeju tri (Split) i u jednom muzeju sedam kustosa (Zagreb);
- ad 10) Na pitanje o međumuzejskoj suradnji 17 muzeja odgovorilo je da surađuje sa srodnim muzejima u svim oblicima: razmjena tematskih izložbi, razmjena i posudba muzejske građe, upoznavanje muzejske zbirke (građe) ostalih muzeja, stručna suradnja i pomoć, razmjena publikacija. Kod 6 muzeja nema međumuzejske suradnje;
- ad 11) 16 muzeja odgovorilo je da je međumuzejska suradnja neophodna, 5 da je potrebna, a dva muzeja nisu odgovorila;
- ad 12) Svi muzeji dali su prijedloge za međumuzejsku suradnju. Ti prijedlozi sadržani su u odgovorima koje citiramo: "Predlažemo da se na osnovi dogovora, prije donošenja programa rada za svaku godinu, sastanu predstavnici nekoliko muzeja (za Muzej Like u Gospiću npr. Gradski muzej Kerlovec, Gradski muzej Senj, Muzej grada Šibenika, Narodni muzej Zadar, Muzej narodne revolucije Rijeke, Muzej I zasjedanja AVNOJ-a Bihać, Muzej Pounja Bihać i Muzej revolucije naroda Hrvatske Zagreb) radi planiranja pokretnih tematskih izložaba i dogovora za razmjenu. Time bi se postigao kvalitet izložaba i štednja ionako skromnih sredstava za ovu aktivnost. Nadalje, na jednom širem sastanku s predstavnicima navedenih muzeja i kustosima moglo bi se razmotriti stanje, čuvanje i zaštita spomenika kulture, napose NOB, na području na kojem djeluju navedeni muzeji, zatim akcije o ukla-
panju muzeja u turizam (propaganda: razglednice, vodiči, suveniri, informativni panoi itd.), stručne pomoć, naučno istraživački rad, ekspozicije stalnih postava i tematskih izložaba, suradnja muzeja sa školama i privrednim organizacijama, školske muzejske zbirke i drugo."

"Predlažemo sve oblike međumuzejske suradnje: korištenje muzejskih fundusa, razmjena izložaba, razmjena iskustava putem savjetovanja muzeja i sekcije NOB-e, jer se na njima uvijek tretiraju za nas interesantna pitanja."

"Predlažemo programsko povezivanje srodnih muzeja na području regije i veću izmjenu pokretnih izložaba."

"Naročito suradnje između centralnih (republičkih i regionalnih muzeja), muzeja, izmjena podataka, konzultacije kod postavljanja stalnih izložbi, razmjena pokretnih izložbi i dr."

"Upoznavanje s fundusima, izrada zajedničkih programa, planova i metoda rada, izmjena izložbi, međusobno pružanje stručne pomoći, sudjelovanje u publikacijama, što je moguće veća koordinacija u radu."

"Konstantna izmjena materijala i iskustava, a za obradu nekih tema i timski rad stručnjaka."

Ad 13) Bibliografski popis djela štampanih i pripremljenih za štampu:

- MUZEJ LIKE U GOSPIĆU - publikacije pripremljene za štampu:

- Ž.Centner : "Kronologija ratnih događaja u Lici 1941-1945."
Ž.Centner : "Narodni heroji Like"
I.Jurčić : "Tito u Lici 1946. i 1967.", 1972.
I.Jurčić : "Spomen-obilježje NOB na općini Gospić", 1970.
Ž.Centner : "Kronologija značajnih događaja KPJ (SKJ), SKOJ i Sindikata 1918-1969.", 1969.

- GRADSKI MUZEJ U VINKOVCIIMA -

Zbornik dokumenata za povijest KPH na kotaru Vinkovci, izdao Gradski muzej Vinkovci, 1965.

- S.Puškar : "Vinkovci 1941.", Zbornik, knjiga 2, Historijski institut Slavonije, Slavonski Brod, 1967.
J.Beinac : "Ratna kronika vinkovačkog kraja", 1969.
J.Beinac : "Uvjeti eksploatacije pruge gravitirajućih željezničkom čvoru Vinkovci u ratu 1941. do 1945.", Zbornik, knjiga 7, 8, Historijski institut Slavonije, Sl. Brod, 1971.

- GRADSKI MUZEJ U VARAŽDINU -

- B. Pleše : "Napad na Varaždinske Toplice", Vojno-istorijski glasnik, 1, 1957.
- B. Pleše : "Zauzimanje Ludbrega i borba kod Šemovca 1943." Vojno-istorijski glasnik, 5, 1957.
- J. Runjak : "Veliki štrajk", Naša praksa, Varaždin, 4-5, 1959.
- J. Runjak : "Narodni heroj Florijan Bobić", Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 1, 1961.
- J. Runjak : "Razvitak narodne vlasti u okrugu Varaždin 1941-1945." Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 2-3, 1962-63.
- J. Runjak : "Pregled radničkog pokreta u Varaždinu", Prilozi historiji Varaždine, 1967.
- I. Štager : "Pregled sindikalnog pokreta varaždinskih tekstilaca između dva rata", Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 4, 1970.
- I. Štager : "Štampe o narodnooslobodilačkoj borbi", Varaždinske vijesti, 1326, 20.5.1970.
- I. Štager : "Šetnja varaždinskim ulicama (biografije revolucionara vezanih uz varaždinsko područje), Varaždinske vijesti, 1395-1415 od 2.10.71. do 4.3.72.

- VOJNO-POMORSKI MUZEJ RATNE MORNARICE U SPLITU -

K. PRIBILOVIĆ: "Mornarica NOVJ u prevoženju jedinice 8. korpusa početkom 1945.", Pomorski zbornik, Zadar, 1969.

"Njemačke ratna mornarica u sjevernoj Dalmaciji nakon kapitulacije Italije", Pomorski zbornik, Rijeka, 1971.

"Povlačenje jedinica II POS-a iz Hrvatskog Primorja na Dugi otok u januaru 1944.", Pomorski zbornik, Rijeka, 1972.

"Kronologija događaja iz NOR-a na Jadrane", Split, 1972.

"IV armija i RM u završnim operacijama", brošura uz izložbu, 1965.

Vojno pomorski ogledi, povremeni muzejski časopis, 1, 1966.

"Naoružani brodovi mornarice NOVJ", album, 1968.

Vojno pomorski ogledi, 2, 1971.

"Kronologija događaja iz NOR-a", brošura, 1972.

"Brodovi JRM 1942-1972.", album, 1972.

- MUZEJ NARODNE REVOLUCIJE U RIJECI -

A. Giron : "Bitka za Rijeku", Dometi, 3-4, 1970.

I. Cuculić: "Gorski kotar u NOB-i", Kamov, 15, 1971.

A. Giron : "Proširena mjesna konferencija sušačke partijske organizacije u Kostreni", Kamov, 15, 1971.

Cuculić-Giron-Končar: "Podhum 1942.", Mala biblioteka MNR, 1971.

P. Strčić : "Primorski vjesnik 1941.", Mala biblioteka MNR, 1972.

- ZAVIČAJNI MUZEJ OGULIN -

M.Sobolevski: "Ogulinski proces J.Brozu 1927"; Ogulin, 1968.

M.Sobolevski: "Drežnica 1941.", Ogulin, 1970.

M.Sobolevski: "Partizanske Drežnica", Ogulin, 1971.

Sobolevski-Magdić: "Ogulin u radničkom pokretu i NOB", Karlovac, 1971.

Antić-Sobolevski: "Tito u Kraljevici i Ogulinu", Ogulin, 1972.

M.Sobolevski: "Prvi općinski izbori za narodnooslobodilačke odbore na oslobođenim područjima Hrvatske (XII 1942 - III 1943)", I zasjedanje AVNOJ-a, zbornik radova naučnog skupa, Bihać, 1966.

M.Sobolevski: "Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta Hrvatske", Putovi revolucije, 6, 1967.

- GRADSKI MUZEJ VUKOVAR -

V. Horvat : "Revolucionar Stjepan Supenc" Vukovar, 1965.

V. Horvat : "Desant na Vukovar 8. i 9. XII 1944.", Zbornik Historijskog instituta Slavonije, 4, 1966.

V. Horvat : "Vukovarski radnički pokret u vrijeme održavanja Vukovarskog kongresa KPJ", Zbornik o Vukovarskom kongresu KPJ, Vukovar, 1972.

B. Majski : "Dah ravnice", Vukovar, 1964.

B. Majski : "Zepisi s terena", Vukovar, 1962.

- MUZEJ GRADA KOPRIVNICE -

F. Horvatić : "Razvoj Partije", Glas Podravine, 1969.

- DUBROVAČKI MUZEJ -

V. Benković : "Pregled razvitka narodne vlasti u općini Dubrovnik 1941-1944.", Dubrovnik, 3, 1964.

V. Benković : "Oktobarska revolucija i radnički pokret u Dubrovniku", Dubrovnik, 4, 1967.

V. Benković : "Radničko glazbeno društvo ZORA u Dubrovniku 1926-1936.", Dubrovnik 4, 1969.

V. Benković : "Borbe za oslobođenje Dubrovnika", Dubrovački vjesnik, 16. X 1964, br. 729.

V. Benković : "Uloga partizanske štampe u općini Dubrovnik u toku NOB-e", (Dubrovnik) Dubrovački vjesnik, 1965.

V. Benković : "Partizanske borbe na moru u općini Dubrovnik 1941-1944.", Dubrovački vjesnik, 1966, br. 828/9.

V. Benković : "Akcije dubrovačkog partizanskog odreda uoči oslobođenja", Dubrovački vjesnik, 1966.

V. Benković : "Od partizanske čete do XIII južnodalmatinske brigade", Dubrovački vjesnik, 1966.

V. Benković : "Počeci otpora fašističkoj vlasti u Dubrovniku 1941.", Dubrovački vjesnik, 1966.

- MUZEJ NARODNE REVOLUCIJE ISTRE - P U L A -

Lazarić-Buršić : "Jurica Kelc, revolucionar iz Istre", Sjeverojadranski institut JAZU, Rijeka, 1958.

Buršić-Mikolić : "Septembarski dani u Istri 1943.", Istarski mozaik, 5-6, 1965.

Buršić-Mikolić : "Kalendar događaja i bibliografija o NOB-i Istre", Istarski mozaik, 1, 1966.

Buršić-Mikolić : "Ekonomsko stanje u Istri 30-tih godina u svjetlu talijanskih dokumenata", Istarski mozaik, 3-4, 1966.

Buršić-Mikolić : "Nemiri u selima Istre u doba svjetske ekonomske krize", Istarski mozaik, 4-5, 1967.

- H. Buršić : "Pregled razvoja SKOJ-a i USAOH-a u Istri od 1941-1945", Zbornik, Center za kulturnu djelatnost omladine, Zagreb, 1972.
- H. Buršić : "Provale organizacije NOP-a na Pazinštini", Pazinski memorijal, III, Čakavski sabor, 1973.
- H. Buršić : "Pobuna seljaka Proštine 1921.", Sjevero-jadrenski institut JAZU, 1973.

- MUZEJ GRADA ŠIBENIKA -

- T. Erak : "Spomen ploče NOB-e u našem gradu i njihov značaj u nastavi osnovne škole;" - Pedagoški prilozi, Šibenik, 1962.
- T. Erak : "Šibenski narodni heroji", Pedagoš.priloz, Šibenik, 63.
- T. Erak : "Koncentracioni logor na otoku Zlarinu", Zbornik Instituta za historiju radničkog pokreta, Dalmacije, 1, Split, 1970.
- T. Erak : "Kronika zločina talijanskog fašističkog okupatora u Šibeniku i njegovu području", Zbornik Instituta za historiju radničkog pokreta Dalmacije, 2, Split, 1972.
- V. Gradiško: "Primorska četa" - Muzej grada Šibenika, 1969.
- "Šibenik ustaničke 1941.", Muzej grada Šibenika, 1971.

- MUZEJ SISKI - S I S A K -

- K. Babić : "Album iz vremena neukovanja Josipa Broza u Sisku 1907-1910.", unikat, predan Josipu Brozu 1967.
- B. Biličić : "Rezultat ilegalne borbe komunista u Sisku", Paralele, 13-14, Sisak, 1968.
- B. Biličić : "O razvoju radničkog pokreta u Sisku između dva rata", Riječi, 3, Sisak, 1970.
- K. Babić : "Napredni studentski pokret u Sisku između dva rata 1941.", Zbornik: "Sisak i Banija u naprednom rev.pokretu i ustanku" 1941.
- B. Biličić : "Formiranje i djelovanje Sisačkog partizanskog odreda", Zbornik - Sisak i Banija u naprednom revolucionarnom pokretu i ustanku 1941.

U pripremi za štampu:

K. Babić : "Fotomonografija brevarске radionice u kojoj je Josip Broz izučio zanat od 1907-1910."

- GRADSKI MUZEJ SENJ -

od 1965-1972. izdao je Senjski zbornik I-IV gdje ime više radova koji obrađuju našu noviju povijest, radnički pokret i revoluciju;

- MUZEJ MOSLAVIJE, KUTINA -

Zbornik Moslavine I, 1968.

M. Bardić-S. Degoricija : "Revolucionarni omladinski pokret 1941-48.", 1971.

M. Bardić : "Tito u Moslavini", 1968.

S. Degoricija : "Fragmenti iz NOB", 1959.

- MUZEJ KRAPINA I OKOLICA -

A. Kozina : "Selo govori o svojoj prošlosti", monografija, 1958.

A. Kozina : "Uspomene NOB uklesane u kamenu", SUBNOR, Krapina, 1966.

A. Kozina : "Krapina i okolice", Gradski muzej Krapina, 1960.

A. Kozina : "O 30-toj obljetnici narodnog ustanka 1941-71. u Hrvatskom zagorju", Hrvatsko zagorje, Krapina, god. III, br. 2-3, 1971.

A. Kozina : "KPJ za kotar Krapinu", elaborat, 1958.

Ad. 14) Pitanje u anketi glasi: Na kojim studijskim i naučno-istraživačkim zadacima vaš Muzej radi i koje zadatke planira za istraživačke teme, studije, izložbe i sl.?

Kako su od ankete prošle već dvije godine, smatramo da nema smisla navoditi planirane programe rada pojedinih muzeja bez obzira na to da li su oni realizirani ili ne. Međutim, na temelju odgovora na ovo pitanje dobivamo sliku nekoordiniranog rada muzejskih ustanova o čemu ćemo govoriti u analizi ankete.

Analizirajući odgovore na anketna pitanja dolazimo do ovih zaključaka:

Od anketiranih ustanova odgovorilo je samo 50%.

Mali broj ustanova ima uvjete za studijski naučno-istraživački rad, isto tako malo muzejskih ustanova ima objavljenih znanstvenih radova, samo dio muzeja prati razvoj socijalističke revolucije i izgradnje što znači da većina koje ne prati poslijeratni razvoj, kako iz ovog proizlazi, ne može obrađivati niti prezentirati period aktualnih društveno-političkih zbivanja a kao najvažnije - nema čak ni uvjeta za čuvanje dokumentacije o tome.

Ovo nezadovoljavajuće činjenično stanje u muzejima posljedica je pomanjkanja stručnog kadra i nedovoljnih finansijskih sredstava.

Na pitanje koriste li se muzeji u svom radu naučno-istraživačkim rezultatima instituta i arhiva, odgovor također ne zadovoljava jer većina ne vodi da se koristi rezultatima samo jedne do dviju od ovih ustanova.

Iz odgovora sedam muzeja na pitanje koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi se ekspozicija mogla smatrati znanstvenim radom proizlazi da nekim stručnim radnicima u muzejima nisu do kraja jasne metode znanstvenog rada.

Jedan muzej čak predlaže "da se održi stručno savjetovanje na kojem bi se o tom pitanju prodiskutiralo, te zauzeli jedinstveni stavovi".

Preostalih šesnaest muzeja nije uopće odgovorilo na ovo pitanje iako su na prethodno pitanje, da li smatraju muzejsku ekspoziciju (stalni postav i povremene tematske izložbe) znanstvenim radom, odgovorili pozitivno. S obzirom na to da su ove dva pitanja uzročno povezana a odgovori su inkonkurentni, dovodi se u sumnju tvrdnja da je svakoj organizaciji prethodio naučno-istraživački rad.

Odgovori na pitanje tko vodi zbirku NOB apsolutno potvrđuju već raniju konstataciju da nema dovoljno stručnog kadra. U nekim muzejima stručni radnici nemaju potrebnu stručnu spremu, u nekim direktor sam vodi zbirku NOB uze sve ostale obaveze, dok u većini muzeja ovu zbirku vodi samo po jedan stručni radnik-kustos. Da je to nedovoljno, proizlazi i iz odgovora na pitanja od 1-6.

Ove situacije uzrokovana je oskudnim finansijskim sredstvima uslijed čega muzeji ne mogu primati nove stručne radnike i podsticati njihovo usavršavanje.

Osim toga, drugi su problem i niski osobni dohoci, te nemogućnost rješavanja stambenih problema. Kao primjer navodimo odgovor jednog muzeja: "Muzej je smješten u zgradi nepodesnoj za bilo kakvu djelatnost. Zbog loših uvjeta rada,

neadekvatnog financiranja, a s time u vezi i nemogućnosti usavršavanja, postoji velika fluktuacija stručnih radnika (u lo-godišnjem postojanju u Muzej je došlo i otišlo lo stručnih radnika), tako da sada Muzej raspolaže samo s dva stručna radnika (kustos i direktor)....."

Gotovo svi tvrde da je međumuzejska suradnja neophodna, ali da je sadašnja nedovoljna i nepotpuna. To zaključujemo iz vrlo konstruktivnih prijedloga kao odgovora na pitanje 12. Smatramo da bi ovi prijedlozi razrađeni i formulirani, morali biti baza za organiziranje savjetovanja o politici međumuzejske suradnje.

Kako je već ustanovljeno, većina muzeja nema vlastite izdavačke djelatnosti, pa stručni radnici objavljuju svoje radove u različitim publikacijama ili ih uopće ne objavljuju, jer nemaju gdje. Mislimo da bi bilo nužno i vrlo korisno, kako za poticanje znanstveno-istraživačkog rada u muzejima tako i za razvoj povijesne nauke uopće, da svi muzeji revolucije, odjeli NOB-e i socijalističke revolucije u kompleksnim muzejima na području Hrvatske izdaju jedan zajednički zbornik u kome bi se objavljivali znanstveni radovi svih stručnih radnika muzeja. Za to bi bilo potrebno pri jednom muzeju osnovati odjel za izdavačku djelatnost sa širom redakcijom u kojoj bi bile zastupljene sve regije ove Republike. Na taj bi se način mnogo lakše došlo do financijskih sredstava za izdavačku djelatnost s jedne strane, a s druge - svima bi bilo poznato koje su teme u pojedinim muzejima već znanstveno obrađene i kojim se rezultatima u svom radu mogu služiti.

Iz odgovora na 14. pitanje proizlazi da zbog nedovoljno razvijene međusobne suradnje, muzeji programiraju rad svaki na svom kolosijeku. Umjesto da se ujedine stručne snage u znanstvenom istraživanju određene teme, kako bi se postigle maksimalne kvalitete i zaokružena cjelina tog rada, one se raspršuju svega na svom području. Zajedničkim stručnim znanstveno-istraživačkim redom ujedinita bi se i financijska sredstva za ekspoziciju. Umjesto da imamo, na primjer, tri male i skromne izložbe vezane uz tri različite regije, moglo bi se istom temom obuhvatiti cijelo područje Republike (tada bi se u rad uključili i ostali muzeji) i pripremiti jednu temeljito obrađenu ekspoziciju u obliku pokretne izložbe koje bi obišle Hrvatsku, pa i druge Republike.

Kao posebni problem treba ovdje istaći informaciju koja je dobivena od Gradskog muzeja u Bjelovaru: "Za memorijalnu izložbu o životu i radu maršala Tita u Velikom Trojstvu, koja je postavljena u novosagrađenu zgradu, predviđa se prenošenje izložbe u autentičnu zgradu u kojoj je od 1921-1925.g. maršal Tito boravio i radio. Zgrada je prilično očuvana, ali se nalazi u privatnom vlasništvu, pa dok se ne riješi pitanje otkupa i rekonstrukcije prostora, nastojat će se oko nabavljanja materijala na terenu....".

Iz navedenog proizleži da je za ovu memorijalnu izložbu sagrađena nova zgrada. Nije potrebno dokumentirati kolike su sredstva za to utrošena, jer je to svakome jasno. Nakon što je zgrada podignuta i u njoj postavljena memorijalna izložba, ustanovljeno je da je autentična zgrada u kojoj je boravio i radio Josip Broz od 1921-25.g. dobro očuvana, da je treba otkupiti, rekonstruirati i tamo postaviti memorijalnu izložbu. Pitamo se zbog čega je bilo potrebno dati toliki novac za novu zgradu, umjesto da se tim sredstvima otkupila ona autentična i adaptirala za prezentiranje memorijalne građe. Ako se nova zgrada namijeni bilo kojoj drugoj svrsi, bit će to opet rješenje iz nužde. Već pri projektiranju mora biti jasna namjena zgrade da bi arhitektonsko rješenje bilo maksimalno funkcionalno. Prema tome, prilagođavanje spomenute nove zgrade nekoj drugoj svrsi iziskivat će ponovno trošenje ionsko oskudnih novčanih sredstava.

Ovaj primjer nije jedini, već takvih slučajeva, na žalost, ima više. Smatramo da bi pri osnivanju novih muzeja, muzejskih zbirki, memorijalnih izložbi, izgradnji novih muzejskih zgrada, kao i pri adaptaciji starih, moralo dati svoju stručnu ocjenu, pristanek i preporuku najkompetentnije tijelo a to je Muzejski savjet Hrvatske. Sigurno je da bi time bile spriječene ovakve greške i uštedena velika materijalna sredstva koja bi se mogle korisno i funkcionalno upotrijebiti.

Osim navedenih problema moramo spomenuti i pitanje otkupa. Gotovo u svakom muzeju revolucije, odjelu i zbirci kompleksnih muzeja postoji i jedan dio materijala koji možemo nazvati samo trofejnim, jer nedostaju svi ili bar dio elementa na temelju kojih bi se mogao muzeološki obraditi. Taj materijal predan je muzejima nakon stihijskih akcija sakupljanja. Ne smijemo danas reći da to nije bilo dobro, jer nam je jasno da u prvim danima nakon oslobođenja zemlje nije bilo dovoljno stručnog kadra koji bi proveo sistematsko sakupljanje. Stoga moramo svakako cijeliti entuzijazam pojedinaca, uglavnom boraca, koji su organizirali takvo sakupljanje. Jer, konačno, sve ono što je pisana riječ (štampa, leci, plakati, okružnice, zidne i džepne novine, dokumenti, žigovi, umjetnička djela sa signaturom) ima samo po sebi elemente za muzeološku obradu. S fotografijama je nešto teže, ali se i tu znanstvenim redom mogu postići rezultati i istražiti podaci na temelju kojih je moguća daljnja muzeološka obrada. Najteže je s predmetima pa često imamo velike zbirke a malo muzejskih predmeta jer nema elementa za muzeološku obradu. Kasnije su muzejski stručnjaci počeli sistematski sakupljati materijal što znači da postoje svi elementi za muzeološku obradu.

Međutim, čini se da je tempo u tom redu bio suviše spor. To dokazuje činjenica da se danas nerijetko u našim muzejima pojavljuju ljudi koje, mirne duše, možemo nazvati nakupcima ili prekupcima. Oni nude na otkup različite, vrlo interesantne materijale uz visoke otkupne cijene. Zbog materijalne oskudice muzeji ih često ne mogu otkupiti. Osim toga, zbog skromnih financijskih sredstava, stručni radnici iz mu-

zeja ne mogu obilaziti teren gdje bi se još uvijek moglo naći vrijednog materijala koji dokumentira NOR. Taj materijal odlezi nepoznatim putovima, izgubljen za muzejske zbirke. To znači da nestaje dokumentacija o najvrednijem razdoblju naše povijesti.

Da bismo u potpunosti dokumentirali uistinu teško stanje u muzejima revolucije, odjelima i zbirkama NOB u kompleksnim muzejima, donosimo prijepis odgovora na anketu Muzeja NOB-e Biokovskog područja u Makarskoj iz kojeg su vidljivi akutni problemi u većini muzeja.

M U Z E J
NOB-e BOKOVSKOG PODRUČJA
M A K A R S K A

Broj: 13/1-1973.
Mekerska, 17. II 1973.

MUZEJSKOM DOKUMENTACIONOM CENTRU

41001 Z a g r e b
Mesnička 5

PREDMET: Anкета o muzejima revolucije, obrada podataka.-

Na vaš zahtjev broj 45/1973. od 2. II 1973. po pitanju ankete radi elaborata o muzejima revolucije na temu "Naučni rad u muzejima", prema priloženom nam listu na odgovarajuće redne brojeve odgovaramo slijedeće:

1. Za sada bi odgovor na ovo pitanje bio niječan, radi neadekvatne materijalne baze, jer danas nemamo ni sredstava niti za prostu a kamoli proširenu (investicionu ni naučnu) reprodukciju, ali činimo angažirani napor da uz kulturnu biva-mo i naučnoistraživačke institucije, čiji okviri zabilježeni u našim papirima, se počinju ostvarivati;

2. Iako radnici našeg Muzeja nemaju većih niti manjih objavljenih djela odnosno studija, to naš angažman na indirektni način doprinosi koncipiranju naučnoistraživačkog rada kroz novinsku publicistiku i pružanjem usluge drugim zainteresiranim predstavnicima historije 20. stoljeća biokovske regije; tako su u posljednjih 5 godina ovdje objavljeni brojni prilozi direktore našeg Muzeja prof. Ljube Lalića u listu "Poruke borca" i drugim sredstvima informiranja na temu lokalne historije radničkog pokreta i NOB-e, koji su i u redakcijama, i kod čitalaca, pozitivno prihvaćeni. Međutim jako velik broj vrsnih domaćih i stranih naučnih imena koristio je našu stručno obrađenu građu za svoja naučna djela, kao što su Boro prof. Leontić, Josip Kirigin, Mladen Pever, Miro Ujđurović, Dušan Plenča, Jovan Vasiljević, Drago Gizdić, Sibe Kvesić, Boro prof. Maksimović, zatim Gustav Viktor Jevgenjevič iz

Lenjingradskog instituta za kazalište, muziku i film, radi lokalnog partizanskog melosa, i jedan londonski student radi našeg potresa iz siječnja 1962, a od kulturno-naučnih institucija to su u komuniciranju s nama radi izložbi, kataloga, knjiga i sl. bili mnogi, a osobito Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije u Splitu s tamošnjim Muzejom revolucije, Vojnopomorski muzej u Splitu, te Institut za radnički pokret i Muzej revolucije Hrvatske.

3. Apsolutno naši stručni radnici prete historijet i razvoj poslijeratne revolucije ne najrazličitije sadržaje, jer takvi programi u nama kao društveno-političkim radnicima i komunistima, profesionalno i amaterski, koincidiraju s historijom i društvom uopće;

5. Mi danas bilježimo tonski i fotosom sve značajnije događaje koji evociraju radnički pokret ili NOB-u Biokovo, ili se pak odnose na druge društveno-političke ili privredne teme našeg područja; ovo činimo od 1965. veoma ozbiljno i precizno, ali, kako je naš Muzej osnovan 20. XII 1962, do tog vremena pa čak i do 1965., nismo u stanju, uz najbolju našu poznanicu i želju da to prikupljamo i obrađujemo, radi nedovoljne materijalne baze (prostor, kadar, oprema) i radi još uvijek jedinstveno neriješenog sistematskog odnosa između muzeja i arhive odnosno instituta u pristupu ovoj obradi, da preuzmemo sve te muzeološko-arhivske fondove;

6. Naš kolektiv radi na principu timskog, kolektivnog rada, ako je riječ o najosjetljivijim, zamagljenim događajima i njihovim ocjenama; kako nas je inače dvoje profesionalaca - uglavnom direktor obrađuje fotofondove, a referent arhivistiku - što ne potvrđuje strogu specijaliziranu podjelu rada;

7. Ne, za postojeću našu stalnu ekspoziciju nije prethodio studijski, naučnoistraživački rad, već je ona riješena više afiniranim entuzijastima prema evokaciji NOB-e ovog kraja; no, međutim, ne bi se ipak moglo reći, da ona nema i znanstvene elemente i sadržaje. Sada pak nastojimo da kompleksnim kustoskim sinopsisom koncipiramo razvoj današnjeg u Zavičajnom muzeju na istinski, naučan muzeološki način, ali opet u okvirima moguće baze;

8. Iako mi kao historičari (a neki nisu ni to) nismo i stručni muzealci, to smo ipak pozvani da kao najbliži tome, o ekspoziciji rečeno, da bi ona trebala biti u prvom redu autentična, dokumentarna, kustosko-arhitektonski i aranžerski, stručno-muzeološki koncipirane i programirane, uz poznavanje izvora na kojim je građena, kao i uz osuvremenjenje primjene u praksi muzejsko-pedagoških normativa iz zemlje i inozemstva; da ekspozicija kao naučna ima etes od nekog vrsnog muzeološkog imene odnosno Muzejskog savjeta Hrvatske, ako je riječ o takvom statusu ekspozicije, ili Muzejskog savjeta odnosno općinskog savjeta za školstvo i kulturu ako je riječ o lokalnoj ekspoziciji i da takva nauka u ekspoziciji ima status poput drugih u humanističkim disciplinama;

9. Iako je ovo pitanje djelomično odgovoreno pod rednim brojem 6, to ćemo sada potpunije obnoviti, da je naš Muzej još uvijek onaj koji obrađuje samo revoluciju (radnički pokret i NOB-u) ove regije, kada bi i u njegovu eventualnom prerastanju u Zavičajni, radi nekih novina o lokalnom integriranju ustanova kulture, on i dalje zadržao svoje osnovno tržište upravo "revoluciju" a sve ostalo manje; prema tome "revoluciju" ovog Muzeja danas vode samo dvoje profesionalno zaposlenih radnika, i to Ljubo Lelić, prof. historije, koji je i direktor, kao i Mira Rafaneli, referent;

10. Iako je na ovo pitanje djelomično odgovoreno pod rednim brojem 2, to ćemo još reći i ovo: naša je suradnja uglavnom u korištenju građe i drugih izvora radi organiziranja zajedničkih prigodnih i stalnih izložbi sa splitskim Institutom za historiju radničkog pokreta i njegovim Muzejom revolucije kao radnom jedinicom, Vojnopomorskim muzejom u Splitu i Muzejom revolucije naroda Hrvatske, a imamo indicije za veći napor u suradnji i s drugim istorodnim kulturno-naučnim institucijama u zemlji; suradnja ima i najrazličitije proširene oblike, pa tako vršimo razmjenu utvrđenih legendi za fotofondove, štamatu i sl., osobito s Muzejom revolucije Hrvatske u Zagrebu i Dalmacije u Splitu. No, smatramo da suradnja treba biti i u primjeni najadekvatnijih sistema obrade, razmjene građe, iskustava i svih drugih mogućnosti komuniciranja koji bi unaprijeđivali obostrane programe razvoja;

11. Čitava anketa nas ohrabruje i izvlači nas iz kulturnog i ne naučno tržište, pa apsolutno smatramo međumuzejsku suradnju korisnom, potrebnom i neophodnom, jer i ona treba da prati u svojim sistemima novu tehnologiju, vrijeme i prostor, ako treba da se društveno potvrdi, da se dokaže i da živi;

12. Uz već rečeno pod 10, oblici suradnje trebali bi biti više radno-operativni, a iznimno i prigodno manifestaciono-politički; kad je riječ o naučnom međukomuniciranju, onda bi platforma za uspješnu suradnju bila najpogodnija ona koja nudi stručno obrađenu građu i izvore kroz kataloge, inventiranje, kartoteke i sl. po tzv. decimelnom naučnom sistemu makro i mikro grupe, po temi, kronologiji i ličnostima; naučnost muzeja trebala bi više biti prisutna i u pravno-ekonomskoj funkciji muzejskih i drugih papira koji presuđuju muzejsku sudbinu;

13. Budući da je naš Muzej osnovan koncem 1962, a i zbog loše njegove baze, osim neznatnih radova, nemamo značajnijih bibliografskih djela; naši radovi su bili postojeće stalne izložbe od 1962, te vodič kroz izložbu od 1966. po autoru Ljubi Leliću, i Rastislavu Drvišu, kao i izložba "50 godina RNK "Zmaje" od 6. IX 1971. po autorima Ljubi Leliću, Ivu Rafaneliu i drugima i najzad fotomonografija "50 godina "Zmaje" u čijem je izdavačkom odboru sudjelovao i direktor ovog Muzeja Ljubo Lelić, a naš Muzej kao institucija bio je izvor fotodokumentaciji ove fotomonografije; naš Muzej osobito direktor Ljubo Lelić bio je servis prošlogodišnje obrađenom filmu "Biokovo u NOB-i", autora odnosno režisera Stipe Čikoša pri beogradskoj "Zastava-filmu";

14. Naš Muzej danas radi na knjizi "Biokovo u NOB-i" i na kompleksnom kustosko-arhitektonskom sinopsisu razvoja Zavičajnog muzeja, čija je sirovina već prošla prvu fazu obrade, a kada sve bude završeno ponudit ćemo vam odgovarajući primjerak.

Sva pitanja iz ankete, svakako, treba pratiti u njihovoj realizaciji i bolje od današnje materijalne baze i potpuno je osnovano da muzeji počinju bivati naučne koliko i kulturne institucije.-

Broj: 45/16-73.

DIREKTOR:

21. II 73.

MP.

Ljubo Lalić, v.r.

Prema broju muzeja i zbirki NOB-e, kao i memorijalnih muzeja i spomen-područja moglo bi se zaključiti da naše društvo pridaje veliku važnost narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji. Međutim, slika koju smo dobili na temelju odgovora u anketi svjedoči o suprotnom činjeničnom stanju.

Briga društveno-političkih organizacija i općinskih skupštine ograničila se na osnivanje muzeja, odjela NOB-e i spomen-područja, dok je njihovo daljnje postojanje i rad prepušten uglavnom njima samima i većim se dijelom sami snalaze da bi mogli egzistirati.

Smatramo da je ovakvo stanje nedopustivo u procesu izgrađivanja socijalističke kulture, te da su društveno-političke organizacije i općinske skupštine dužne voditi računa o financiranju, razvoju i programima rada ovih ustanova.